

Ta'limda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish muammolari A.Abdugodirov, U.Begimqulov, F.Zakirova, M.Mamarajabov, N.Taylakov, S.Tursunov, A.Eminov, U.Yuldashev va boshqa bir qancha olimlar tomonidan tadqiq etilgan.

M.Vaxobovning fikriga ko'ra, o'quvchi-yoshlarda mediasavodxonlik, mediamadaniyat va mediakompetentlikni rivojlantirish orqali turli axborot xurujlari, buzg'unchi yot g'oyalardan asrash, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari muhitiga asoslangan axborotlashtirilgan jamiyatning tarkibiy qismlari - bu media, til hamda madaniyatdir. Aynan biz yashayotgan dunyoning tili va madaniyatini insondagi mediakompetentlik tashkil etadi.

Mediakompetentlik pedagogikada umumiy tarzda shaxsning turli ko'rinish, janr va shakllardagi mediamatni tanlash, foydalanish, tanqidiy tahlil qilish, baholash, yaratish va uzatish, sotsiumda mediafaoliyatining murakkab jarayonlarini tahlil qilishga tayyorlikda namoyon bo'ladigan integrativ sifatida qaraladi. Shuning uchun oliy ta'lim muassasalari talabalarining mediakompetentligini rivojlantirish masalasi fan va amaliyot oldida turgan dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Bunda zamonaviy ilmiy-texnik taraqqiyot talablariga mos holda oliy ta'lim muassasalari talabalarining media borasidagi bilimlarini takomillashtirish orqali mediakompetentlikni rivojlantirish texnologiyasini yaratish pedagogik yo'nalishdagi tadqiqotlar orasida alohida ahamiyat kasb etadi.

Mediata'lim - asosiy qonunlarni tushunishga yordam beradigan, oddiy yo'nalishlardagi media axborot tilini o'rganishga ko'maklashadigan, talabalar badiiy salohiyatining o'sishiga va rivojlanishiga hissa qo'shadigan, mediamatnlarni qabul qilish, o'rganish va malakali tahlil etish ko'nikmasini shakllantirishga yo'naltirilgan ta'lim jarayonidir.

Mediata'lim natijasida mediakompetentlik paydo bo'ladi. Mediakompetentlik ta'limga kirib kelayotgan yangi atama hisoblanib, u mediamatni turli ko'rinishda uzatish va baholash, o'rganish, yetkaza bilish kabi ma'nolarni o'z ichiga oladi. Mediakompetentlik tushunchasi orqali bir necha atamalar, jumladan, mediamadaniyat, mediatarq'ibot, mediata'lim, mediaaxborot, axborot madaniyati, mediasavodxonlik kabi atamalarga e'tibor qaratish bugungi kunda yanada dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Jahon miqyosida olib borilayotgan tadqiqotlarda moslashish modellarini ishlab chiqish, ma'lum bir fanni o'qitishga moslashuvchi tizimlar va moslashuvchi robotlarni yaratish muammolari kelgusida fan oldida hal etilishi zarur vazifalardan sanaladi. Shu bilan birga integratsiyalangan axborot-ta'lim muhitini shakllantirishga yo'naltirilgan tizim pedagogik loyihasi hamda bugungi globallashtirish jarayonida axborot almashish texnologiyalarga asoslangan, dinamik sahifalar asosida qurilgan tizim dasturiy ta'minotini ishlab chiqish ahamiyatga molik masalalardan biri sifatida qayd etilmoqda. Bu esa o'quv jarayoniga moslashuvchi tizimni yaratish metodologiyasini hamda talabning bilim darajasini hisobga olgan holda differentsiallangan mediata'limni amalga oshiruvchi tizim tarkibi va mazmunini ishlab chiqish muammolarini kuchaytirmoqda. Kelgusida yurtimizda bunday tizimlarni turli foydalanuvchilarga moslashtirish va ommalashtirish uchun pedagogik-psixologik, didaktik, dizayn, texnik, foydalanuvchi talablari hamda tizim reja-loyihasi tarkibi ishlab chiqish talab etiladi.

ТАЪЛИМДА РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

С.С.Хўжаев

Бухоро давлат университети

Ахборот технологиялари кафедраси ўқитувчиси.

Аннотация: Олий таълим муассасалари тизимида рақамли технологиялардан фойдаланиш, уларнинг имкониятларини таҳлил қилиш асосида ўқув жараёнини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари белгиланган.

Калит сўзлар: рақамли технологиялар, ахборот-коммуникация технологиялари, зamonaviy таълим, рақамли билимлар, Интернет тизими, масофавий ўқитиш, "HEMIS" OTM ахборот тизими, "Moodle" электрон ўқитиш тизими, "Uniwork" университетнинг рақамли маълумотлар платформаси.

Бугунги кунда рақамли технологиялар жамиятнинг барча соҳаларида фаол қўлланилмоқда. Иқтисодиёт, банк, хизмат сектори шунингдек, таълим жараёнини ҳам тез суръатларда ривожланишига хизмат қилмоқда. Ёш авлод онгида рақамли технологиялар орқали жамиятдаги барча муаммоларни ҳал қилиш мумкин деган фикрни шакллантирмоқда. Бундан ташқари, ишлаб чиқариш ва бошқарув жараёнларининг автоматлаштирилиши, масалан банк секторнда, роботлар ва ишчилар ўртасидаги рақобат масаласи ҳам кўтарилмоқда. Рақамлардан фойдаланишга

асосланган ҳамда жорий этилган технологияларнинг сўзсиз фойласи билан ахлокий, шахсий маълумотларни химоя қилиш, роботлар ва ташкилотлар ходимлари ўртасидаги рақобатнинг ҳуқуқий жиҳатлари билан боғлиқ масалалар тобора кўпроқ эътиборга олинмоқда. Шу жиҳатдан, мамлакатимиз Президенти Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек “Тараққиётга эришиш учун рақамли билимлар ва замонавий ахборот технологияларини эгаллашимиз зарур ва шарт. Бу бизга юксалишнинг энг қисқа йўлидан бориш имкониятини беради. Zero, бутун дунёда барча соҳаларга ахборот технологиялари чуқур кириб бормоқда. Албатта, рақамли иктисодиётни шакллантириш керакли инфратузилма, кўп маблағ ва меҳнат ресурсларини талаб этишини жуда яхши биламиз. Бироқ, қанчалик кийин бўлмасин, бу ишга бутун киришмасак, қачон киришамиз?! Эртага жуда кеч бўлади” [1].

Давлат ва жамият бошқаруви, ижтимоий соҳада ҳам рақамли технологияларни кенг жорий этиб, натижалорликни ошириш, бир сўз билан айтганда, одамлар турмушини кескин яхшилаш мумкин. Рақамли иктисодиёт бу биргина фаолият тури эмас, балки, ишбилармонлик, sanoat объектлари, сифатли таълим ва хизматлар деганидир. “Рақамли” атамаси барча соҳаларда ахборот технологияларидан фаол фойдаланишни аниқлатади. Агар оддий иктисодиётда моддий буюмлар асосий ресурс ҳисобланса, рақамли иктисодиётда бу қайта ишланадиган ҳамда узатиладиган ахборот, маълумотлар бўлади.

Таълим жараёнини ташкил этишда рақамли технологиялардан фойдаланиш кўламини кенгайтириш ва ахборот ресурслари, ўқитиш воситалари ва масофавий ўқитиш технологияларини ривожлантириш, ижодкор талабаларни университетни рақамлаштириш лойиҳаларига жалб қилиш билан олий таълим муассасалари фаолиятини тартибга солувчи норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга ўзгартириш киритиш бўйича ваколатли органларга таклифлар бериш, юқори самарадорликка эга рақамли қурилмалар билан жиҳозланган тузилмалар, ўқув хоналари, лабораториялар, медиастудиялар ва бошқаларни ўз ичига олган марказларни ташкил этиш ҳамда унда орттирилган тажрибани Ўзбекистоннинг барча олий таълим муассасаларида қўллаш максалга мувофиқ бўлади.

Биз таълим сифатини ошириш ва ривожлантириш учун рақамли технологиялардан манфаатли фойдаланиш имкониятини яратишни истайлик. Қачонки, планшет, нотбуклар таълим олишнинг бир элементига айланса, болалар ўқиш жараёнига қатта қизиқиш билан киришади. Бу ўйин билан классик таълимни бирлаштиришга тенгдир. Натижада ўқиш жараёни яхшиланади, ўзлаштириш, таълим даражаси ва кадрларни тайёрлаш самарадорлиги ошади. [2]

Юртимизда ва хорижда янги таълим моделларини қилириш шундан билан олиб боришмоқда, бунда барча таълим жараёнидаги қарақатланувчи модернизация кучи сифатида ахборот технологияларидан кенг ва фаол фойдаланиш асосида ўқитишни ташкил этишга инновацион ёндашувлар савиясига қаралади.

Шунинг учун бўлажак таълим соҳаси мутахассисларини тайёрлаш методик ишланмаларини ишлаб чиқиш долзарб масала ҳисобланади. Замонавий таълим масаласини ечиш учун касбий фаолиятида илмий таълимий технологиялардан кенг ва фаол фойдаланиш керак.

Таълимни ривожлантиришнинг замонавий босқичида рақамли технологияларни қўллаш педагогларнинг ҳам, талабаларнинг ҳам фаолиятида зарурий эҳтиёж сифатида қолмоқда.

Берилган масалани ечими ўқув жараёнида рақамли технологияларидан фойдаланиш учун ҳар бир таълим муассасалари иш фаолиятида ахборот технологияларни фаол фойдаланиш ва тизимли жорий қилишни қўллаб қувватлаш учун шароит яратишга йўналтирилади.

Ҳозирги глобаллашув жараёнида жамиятнинг барча соҳасида рақамли технологияларни қўллаш ва интеграциялаш мамлакатнинг иктисодий ўсишида асосий ресурсни интеллектуал таълим потенциали фаолияти эгаллаган бир пайтда жамият бўлажак педагогларнинг касбий компетентлик савиясига замонавий ахборот технологиялари воситаларида касбга оид масалаларнинг асосий ечимини топа билиш, касбий оид масалаларнинг қўйилишида ахборот технологиялари воситаларини мос равишда танлаш маҳорати, ўзаро ахборот алмашиш асосларини билиш, ечилаётган касбий масалаларнинг ижтимоий-ахборий мазмун моҳиятини тушуниш каби кўчимча талаблар вужудга келади.

Шунинг учун бўлажак педагогларни касбий фаолиятида рақамли технологиялардан фойдаланиш фақат мавжуд технологияни қўллашни ўргатишга йўналтирилиб қолмасдан, педагогик аҳамиятга эга натижаларга эришиш, ўқув-тарбия жараёнининг самарадорлигини орттириш, сифатини яхшилаш учун касбий фаолиятида рақамли технологияларни танлаш ва фойдаланишда методик ёндашувни шакллантириш керак. Ахборотлаштириш жараёнида рақамли технологиянинг тез ўзгариши методик тизимнинг жуда аҳамиятли хусусияти ҳисобланади.

Пандемия шароитида юртимизда таълимнинг масофавий шакли жорий этилди ва бир қатор ютуқларга ҳам эришилди. Университетда таълимни сифатини ошириш, рақамли технологияларни кенг жорий этиш максалида профессор-ўқитувчилар ва талабалар ўртасида “HEMIS” OTM